

Ο **Μάρτιος** ή **Μάρτης**, είναι ο τρίτος μήνας του πολιτικού έτους κατά το Γρηγοριανό ημερολόγιο και έχει 31 ημέρες. Συμπίπτει με τον τρίτο μήνα του ημερολογίου της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας, ο οποίος όφειλε την ονομασία του (Martius) στον θεό Άρη (Mars).

Αντιστοιχεί με τους μήνες Ανθεστηριώνα και Ελαφηβολιώνα του αρχαίου αττικού ημερολογίου. Ήταν ο μήνας που γιόρταζε η Δήλος τον μουσηγέτη θεό της, ενώ γιορτάζονταν

επίσης και ο Διόνυσος των Ελευθερών, μιας μικρής κωμόπολης στα σύνορα Αττικής και Βοιωτίας. Αργότερα οι πολυήμερες γιορτές των «Διονυσίων εν άστει» στην Αθήνα ξεπέρασαν σε μεγαλείο όλες τις άλλες παρόμοιες γιορτές της περιφέρειας. Με τα Διονύσια συνδέθηκαν επίσης και τα Ασκληπιεία με θυσίες προς τιμήν του Ασκληπιού, και η πρώτη εμφάνιση των δραματικών αγώνων όπου διαγωνίζονταν τρεις τραγικοί ποιητές με μια τετραλογία και πέντε κωμικοί με μια κωμωδία ο καθένας.

Κατά το αρχαίο ρωμαϊκό ημερολόγιο το έτος άρχιζε από τον Μάρτιο συνεπώς τότε ήταν ο πρώτος μήνας του έτους κι έτσι η Πρωτοχρονιά γιορτάζονταν την 1η Μαρτίου (Καλένδες Μαρτίου). Την ημέρα εκείνη η «εσπερία δύσις» του Ταύρου (όταν δηλαδή ο αστερισμός του Ταύρου έδωε μαζί με τον Ήλιο) σήμαινε και την αρχή του νέου έτους, ενώ οι Εστιάδες Παρθένες άναβαν νέα ιερή φωτιά στον ναό της Εστίας στην αγορά της Ρώμης. Την Πρωτοχρονιά γιορτάζονταν επίσης και τα Ματρωνάλια, προς τιμή της θεάς Ήρας και μητέρας του Άρη, καθώς και τα γενέθλια του ίδιου του Άρη (λατινικά Mars) προς τιμήν του οποίου ο γιος του, ο μυθικός Ρωμύλος, έδωσε στον Μάρτιο το όνομα του πατέρα του που θεωρούνταν γενάρχης των Ρωμαίων. Για τούτο και κατά τον Πλούταρχο (Βίος Νουμά, 19) αναφέρεται πως ο Μάρτιος απεικονίζεται ως άνδρας ενδεδυμένος με δέρμα λύκαινας. Κατά τους χρόνους όμως της «ελεύθερης ρωμαϊκής πολιτείας» ο μήνας αυτός ήταν αφιερωμένος στον θεό Ερμή. Κατά την υπό του Νουμά όμως διαρρύθμιση μετακινήθηκε ως τρίτος μήνας και πρώτος ο προς τιμή του ειρηνικού θεού Ιανού. Κατ' άλλους η μετατόπιση αυτή έγινε μετά το 153 π.Χ. από τους υπάτους εξακολουθώντας να παραμένει ο Μάρτιος πρώτος μήνας του θρησκευτικού έτους.

Ένα από τα πιο διαδεδομένα έθιμα, που προέρχεται από την αρχαιότητα, είναι και η τοποθέτηση από τις μανάδες την 1η Μαρτίου ενός μικρού βραχιολιού από άσπρο και κόκκινο νήμα (που ονομάζεται Μάρτης) στο χέρι των παιδιών τους για να μην τα μαυρίσει ο Ήλιος. Ο «Μάρτης» θεωρείται ότι προστάτευε τις κοπέλες από το κάψιμο του ήλιου. Τον έβγαζαν την ημέρα της Λαμπρής και το έβαζαν στο αρνί για να μην καεί κατά το ψήσιμο. Ενώ ακόμη κατάλοιπο της αρχαιότητας είναι και το έθιμο που ήθελε τις ανύπαντρες κοπέλες να βάζουν των Αγίων Θεοδώρων κόλλυβα κάτω από το προσκέφαλό τους για να τους φανερώσουν τον άντρα που θα έπαιρναν. Επίσης κατά το μήνα αυτό συνηθίζονταν παλιά και το έθιμο της χελιδώνας.

Στη δημώδη παράδοση, ο λαός μας έχει δώσει στον Μάρτιο διάφορες ονομασίες που σχετίζονται κυρίως με τις ασταθείς καιρικές συνθήκες που επικρατούν στη διάρκειά του. Γι' αυτό είναι γνωστός ως Κλαψομάρτης, αλλά και Πεντάγνωμος: «Ο Μάρτης ο Πεντάγνωμος, πέντε φορές εχιόνισε και πάλι το μετάνιωσε πως δεν εξαναχιόνισε», και «Μάρτης, γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης», και «Κάλιο Μάρτης στις γωνιές, παρά Μάρτης στις αυλές». Παρ' όλα αυτά ο Μάρτης θεωρείται ο καταλληλότερος μήνας για φύτεμα δένδρων και γι' αυτό ονομάζεται και Φυτευτής, ενώ λόγω της γιορτής του Ευαγγελισμού ονομάζεται και

Βαγγελιώτης. Τον Μάρτη πάντως ξεκινάει και η Άνοιξη, γι' αυτό ονομάζεται και Άνοιξιότης, ενώ χαρακτηριστική είναι και η παροιμία «από Μαρτιού καλοκαιριά, κι απ' Αύγουστο χειμώνας». Ο Μάρτης περιλαμβάνει επίσης και το κύριο μέρος της νηστείας της μεγάλης τεσσαρακοστής: «Δεν λείπει ο Μάρτης από την Σαρακοστή», όπως χαρακτηριστικά λέγεται.

Πηγές:

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα.

[Βικιπαίδεια](#)

[Σαν σήμερα](#)

Παροιμίες για το μήνα Μάρτη:

Ακόμη και στις δεκαοχτώ έχει το μάτι του ανοιχτό.

Ακόμη στις δεκαοχτώ, φοφάει η πέρδικα στ' αυγό. Λένε και στις τριάντα, μα δεν ηξεύρω γιάντα.

Αν κάνει ο Μάρτης δυο νερά κι ο Απρίλης πέντε - δέκα, να δεις το κοντοκρίθαρo πώς στρίβει το μουστάκι / να δεις και τις αρχόντισσες πώς ψιλοκλεισιρίζουν / να δεις και τη φτωχολογιά πώς ψιλοκοσκινάει.

Μάρτης άβροχος, μούστος άμετρος.

Μάρτης γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης.

Μάρτης γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης. Και σαν τύχει και θυμώσει, μες στο χιόνι θα μας χώσει.

Ο Μάρτης το πρωί χιόνισε, κι ο γάιδaros ψόφησε (από το κρύο). Το μεσημέρι βρώμισε (από τη ζέστη), και το βράδυ τον πήρε το ποτάμι (από τη βροχή).

Ο Μάρτης ο κλαψόγελος.

Το Μάρτη ξύλα φύλαγε, μην κάψεις τα παλούκια.

Αλί στα Μαρτοκλάδευτα και τ' Απριλοσκαμένα. [δηλ. Το Μάρτη δεν πρέπει να κλαδεύεται τίποτα και τον Απρίλη να σκάβεται η γη]

Αν βρέξει ο Μάρτης δυο νερά κι ο Απρίλης πέντε - δέκα, να ιδείς το κοντοκρίθαρο πώς στρίβει το μουστάκι, να ιδείς και τις αρχόντισσες πώς ψιλοκρισαρίζουν, να ιδείς και την φτωχολογιά πώς ψιλοκοσκινάει.

Αν κάνει ο Μάρτης δυο νερά κι ο Απρίλη άλλο ένα, χαρά σε εκείνον το γεωργό που 'χει στη γη σπαρμένα.

Αν κάνει ο Μάρτης δυο νερά, κι ο Απρίλης άλλο ένα, χαρά σε εκείνον το ζευγά που 'χει πολλά σπαρμένα.

Αν ρίξει ο Μάρτης δυο νερά κι ο Απρίλης άλλα πέντε, θα δεις το κοντοκρίθαρο να στρίβει το μουστάκι / να δεις και τις αρχόντισσες να ψιλοκαθαρίζουν / θα δεις και τη φτωχολογιά να ψιλοκοσκινίζει.

Από Μάρτη καλοκαίρι κι από Αύγουστο χειμώνα.

Από Μαρτιού πουκάμισο κι απ' Αύγουστο σεντόνα.

Από Μαρτιού πουκάμισο, κι απ' Αύγουστο σεγκούνι.

Απρίλης έχει τα χάδια κι ο Μάρτης τα δαυλιά.

Βροντή Μαρτιού, φίλεμα με καρύδια.

Και σαν τύχει και θυμώσει, μες στο χιόνι θα μας χώσει.

Κάλλιο Μάρτης καρβουνιάρης, παρά Μάρτης λιοपुरιάρης.

Κάλλιο Μάρτης στα δαυλιά, παρά στα προσηλιακά.

Κάλλιο Μάρτης στις γωνιές παρά Μάρτης στις αυλές. [δηλ. Καλύτερα το Μάρτη να 'χει κρύο παρά ζέστη]

Καλοκαιριά της Παπαντής, μαρτιάτικος χειμώνας.

Λείπει ο Μάρτης από τη Σαρακοστή;

Μάρτη και Σεπτέμβρη ίσια τα μεσάνυχτα [:ισημερία]

Μάρτης άβρεχτος, μούστος άμετρος. [δηλ. όταν ο Μάρτης δεν έχει βροχές, ωφελούνται πολύ τα αμπέλια]

Μάρτης βρέχει, θεριστάδες χαίρονται.

Μάρτης βρέχει; Ποτέ μην πάψει.

Μάρτης βροχερός, θεριστής κουραστικός.

Μάρτης γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης.

Μάρτης διμουρος. Μάρτης πεντάγνωμος.

Μάρτης έβρεχε, θεριστής εχάιρονταν.

Μάρτης έβρεχε, θεριστής τραγούδαγε.

Μάρτης έβρεχε, θεριστής χαιρότανε.

Μάρτης είναι, χάδια κάνει, πότε κλαίει, πότε γελάει.

Μάρτης κλαψής, θεριστής χαρούμενος.

Μάρτης πουκαμισάς, δεν σου δίνει να μασάς.

Μη σε γελάσει ο Μάρτης και χάσεις την ημέρα. [δηλ. μη νομίσεις ότι ο καιρός θα είναι κακός όλη την ημέρα και δεν πας στη δουλειά σου]

Μη σε γελάσει ο Μάρτης το πρωί και χάσεις την ημέρα.

Ξύλα φύλαγε τον Μάρτη, να μην κάψεις τα παλούκια.

Ο Μάρτης το πρωί χιόνισε, κι ο γάιδαρος ψόφησε (από το κρύο). Το μεσημέρι βρώμισε (από τη ζέστη), και το βράδυ τον πήρε το ποτάμι (από τη βροχή).

Ο Αύγουστος για τα πανιά κι ο Μάρτης για τα ξύλα.

Ο ήλιος του Μαρτιού, τρυπάει κέρατο βοδιού.

Ο καλός Μάρτης στα κάρβουνα, κι ο κακός στον ήλιο.

Ο Μάρτης εδιαλάλησε, μικρά μεγάλα πάνω [δηλ. μεγαλώνουν όλα τα φυτά]

Ο Μάρτης έχει τ' όνομα, κι ο Απρίλης τα λουλούδια.

Ο Μάρτης ο πεντάγνωμος ώρα στον ήλιο, ώρα στον τοίχο. [δηλ. εκεί που κάθεσαι στον ήλιο, πιάνει κρύο και πας δίπλα στο τζάκι]

Ο Μάρτης ο πεντάγωνμος, εφτά φορές χιόνισε και πάλι το μετάνιωσε που δεν εξαναχιόνισε!

Ο Μάρτης ο πεντάγωνμος, πέντε φορές εχιόνισε, και πάλι το μετάνιωσε, πως δεν εξαναχιόνισε.

Ο Μάρτης το πρωί πηλά (λάσπες) και το βράδυ χώματα (το πρωί βρέχει και μέχρι το βράδυ έχει στεγνώσει).

Ο Μάρτης το πρωί το ψόφησε, και το βράδυ το βρόμισε.

Ο Μάρτης ως το γιόμα ψοφάει το βόδι (από το κρύο) κι ως το βράδυ το βρωμίζει (από τη ζέστη).

Ο Μάρτης ώρα βρέχει και χιονίζει κι ώρα μαρτολουλουδίζει.

Όλες του Μάρτη φύλαγε και τ' Απριλίου τις δώδεκα, ότι ακόμη και στις δεκαοχτώ πέρδικα ψόφησε στ' αβγό.

Όλοι οι μήνες καιν τα ξύλα και ο Μάρτης τα παλούκια.

Οπού 'χει κόρη ακριβή, του Μάρτη ήλιος μην τη δει.

Οπόχει κόρην ακριβή, το Μάρτη ήλιος μην τη δει.

Ούτε ο Αύγουστος χειμώνας, ούτε ο Μάρτης καλοκαίρι.

Σαν ρίξει ο Μάρτης δυο νερά κι Απρίλης άλλο ένα χαράς σ' εκείνο το ζευγά που 'χει πολλά σπαρμένα.

Σαν ρίξει ο Μάρτης μια βροχή κι Απρίλης άλλη μία, να δεις κουλούρες στρογγυλές και πίτες σαν αλώνι.

Στων αμαρτωλών τη χώρα, το Μαρτάπριλο χιονίζει.

Τα λόγια σου είναι ψεύτικα σαν του Μαρτιού το χιόνι, που το ρίχνει από βραδύς και το πρωί το λιώνει.

Τα παλιά παλούκια καίει, τα καινούρια πάει και φέρνει.

Το Μάρτη ξύλα φύλαγε κι άχερα των βοδιώνε και λίγα ξυλοκέρατα να δίνεις των παιδιώνε.

Το Μάρτη τον πεντάγνωμο όπου γελά και κλαίει, θα τότε τιμωρήσουμε ψέματα να μη λέει.

Το Μάρτη φύλαε άχερα, μη χάσεις το ζευγάρι.

Τον Μάρτη κι αν τον αγαπάς φίλο μην τον κάνεις.

Τον Μάρτη χιόνι βούτυρο, μα σαν παγώσει μάρμαρο.

Του Μάρτη του αρέσει, να είναι πάντα στο διπλό, μια στις δέκα να έχει ήλιο, και τις άλλες

Ξυλιασμό.

Του Μάρτη και του Τρυγητή ίσα τα ημερόνυχτα.

Του Μάρτη ο ήλιος βάφει, και πέντε μήνες δεν ξεβάφει.

Του Μάρτη οι αυγές με κάψανε, του Μάη τα μεσημέρια.

Τσοπάνη μου την κάπα σου, το Μάρτη φύλαγέ την.

Φύλα ξύλα για το Μάρτη να μην κάψεις τα παλούκια.

Φύλαξε τα παλούκια σου να μη στα φάει ο Μάρτης.

Πηγή για τις παροιμίες: [Βικιπαίδεια](#), [Βικιφθέγματα](#)